

U. Anttila ym.: Ehdotus laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnalle

YLEISPERUSTELUT

Uudistettaessa työttömyysturvaa tulee tavoitteena olla järjestelmä, joka kannustaisi työntekoon tai opiskeluun passiivisen työttömyyden sijasta. Hallituksen työmarkkinatuesta antaman lakiesityksen tavoitteena on sen yleisperustelujen mukaan työttömien aktivoiminen, mutta on kyseenalaista, voidaanko tavoitteet toteuttaa lakiesityksen keinoin. Esityksessä on joitakin mielestämme hyväksyttäviä ajatuksia siitä, miten tavoite voidaan saavuttaa. Ehdotetussa työmarkkinatukijärjestelmässä on kuitenkin monia vakavia puutteita. Esityksessä loukataan hyvinvointivaltion tasaveroisuusperiaatetta ja vaarannetaan työoikeutemme keskeinen tavoite, työntekijän suojelu.

Hallituksen esitys työmarkkinatuesta ei anna toimintamahdollisuuksia työttömyysturvan varassa oleville henkilöille. Mielestämme työttömien aktivoiminen on toteutettava luomatta kilpailua vääristäviä ja työntekijöitä jakavia halvan työn markkinoita sekä rikkomatta työsuhteen ja työn tekemisen välistä yhteyttä. Osana aktiivista työllisyyspolitiikkaa on lisäksi ratkaistava opiskelun, työttömyyden ja työnteon toisiinsa nivomisen ongelmat. Ongelmia ei ratkaista luomalla uusi työmarkkinatukijärjestelmä, koska se jättää työttömiä turvajärjestelmän ulkopuolelle. Järjes-

telmän ulkopuolelle työttömät jäisivät joko 300 tai 800 työttömyyspäivän jälkeen. Parhaiten yhteensovittamisen ongelmat voitaisiin ratkaista siirtymällä perustulojärjestelmään, jolla korvataisiin perustoimeentulon takaavat sosiaalietuudet.

Edellä esitettyjen puutteiden korjaamiseksi esitämme eduskunnan käsiteltäväksi tämän rinnakkaislakialoitteen, jossa työttömiä aktivoivat toimenpiteet toteutetaan työttömyysturvalain puitteissa. Lähtökohtana on hallituksen esittämä työharjoittelumalli muunnettuna työttömyysturvajärjestelmään siten, että harjoittelu tapahtuu työsuhteessa ja harjoitteluun osallistuminen edellyttää työttömän suostumusta. Työharjoittelu on luotava työttömyysturvan piirissä oleville mahdollisuudeksi eikä viranomaisten määräämäksi velvollisuudeksi.

Aloitteen työttömyyspäivärahaoikeuden rajoituksia ja omavastuuaikaa koskevat säännökset vastaavat suureksi osaksi opposition työttömyysturvalain uudistamisen yhteydessä keväällä 1993 esittämiä näkemyksiä. Muutoksilla tehdään lyhytaikaisten työsuhteiden vastaanottaminen ja opiskelu toiminnoiksi, jotka eivät heikennä työttömyysturvaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

5 §:n 6 momentti. Yhä useamman on opiskeltava uusi ammatti tai parannettava ammattitaitoaan työllistyäkseen muuttuvilla työmarkkinoilla. Opiskeluintoa ei pidä laimentaa työttömyysturvan epäamisellä. Työttömän työnhakijan tulee luonnollisestikin olla valmis ottamaan vastaan hänelle tarjottua työtä opiskelusta huolimatta. Jos opintotukea saava opiskelija jää opintojen ohella tekemästään työstä työttömäk-

si, hän ei ole oikeutettu työttömyysturvaan. Jos sen sijaan päätoimisesti työskennellyt henkilö työttömäksi jäätyään jatkaa aiemmin sivutoimista opiskeluaan, ei tätä opiskelua edelleenkään tulisi katsoa päätoimiseksi, vaikka siihen käytetty aika lisääntyisi. Henkilön pitää opiskelun lisääntymisestä huolimatta olla työttömänä työnhakijana valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä.

Päätoimisen opiskelun katsottaisiin lukion tai peruskoulun päivälinjalla opiskelevalla henkilöllä aina jatkuvan lukukauden loppuun. Muussa oppilaitoksessa opiskelevan henkilön opintojen katsottaisiin päättyneen, kun hän saa päästötodistuksen tai voi esittää muun oppilaitoksen antaman todistuksen siitä, että tutkintoon kuuluvat opinnot on suoritettu. Tällainen muu todistus voi olla esimerkiksi oppilaitoksen opintosuoritusrekisteriote. Tällä säännöksellä parannettaisiin mm. korkeakouluopiskelijoiden asemaa. Useissa korkeakouluissa tutkintotodistuksen saaminen voi opiskelijasta riippumattomista syistä kestää jopa kuukausia, vaikka opiskelija on tosiasiallisesti valmistunut.

12 §:n 4 momentin 4 ja 6 kohta. Lyhytaikaisen työn vastaanottaminen ei saa heikentää työttömän oikeutta työttömyysturvaan. Nykyisin mm. työttömyysturvalain omavastuusäännökset tekevät eräissä tilanteissa lyhytaikaisen työn vastaanottamisen taloudellisesti kannattamattomaksi. Voimassa olevan 12 §:n 4 momentin 4 kohdan mukaan uutta omavastuuaikaa ei määrätä, jos oikeus työttömyyspäivärahaan alkaa uudelleen 14 päivän kuluessa. Näin lyhyt aika ei kannusta työtöntä ottamaan vastaan lyhytaikaista työtä. Esitämme ajan pidentämistä kolmeen kuukauteen.

12 §:n poikkeusluettelossa ei myöskään ole otettu huomioon tilannetta, jossa työtön on menettänyt oikeutensa työttömyyspäivärahaan sen vuoksi, että hän on ollut tilapäiseen työkyvyttömyyteen johtaneen sairauden vuoksi poissa työmarkkinoilta ja saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Esitämme tämän lisäyksen tekemistä 12 §:n 4 momentin uudeksi 6 kohdaksi.

7 a luku. Työttömyysturvalain uudeksi 7 a luvuksi ehdottamamme säännökset (32 a—d §) vastaavat perusajatukseltaan hallituksen työmarkkinatukiesityksessä ehdotettua aktivoivaa työharjoittelua. Hallituksen esittämästä poiketen työharjoittelusta olisi sovittava työnhakijan kanssa ja se tapahtuisi työsuhteessa. Työharjoit-

telumahdollisuus työttömyysturvan piirissä tarjoaisi etenemisväylän muun muassa niille nuorille, joilla ei ole työkokemusta eikä koulutusta. Harjoittelu mahdollistaisi lisäpisteiden saamisen, kun nuori hakeutuu koulutukseen.

32 a §. Työharjoittelusopimus on aina määräaikainen, enintään kuuden kuukauden mittainen. Työharjoitteluun järjestävä työnantaja ei ole velvollinen maksamaan työstä palkkaa tai muuta vastiketta. Työnantaja ei myöskään joudu maksamaan lakisääteisiä eläke- ja sosiaaliturvamaksuja.

32 b §. Työharjoitteluun osallistuvan henkilön toimeentulo järjestettäisiin työttömyyskorvausta vastaavalla työharjoittelutuella, joka vastaa suuruudeltaan työttömyyspäivärahaa.

32 c §. Työharjoittelupaikan voi järjestää valtio, kunta, kuntayhtymä, muu yhteisö, säätiö tai yksityinen elinkeinonharjoittaja. Jotta vältettäisiin kilpailun vääristyminen ja työharjoittelijoiden jatkuva käyttö halpana työvoimana, työnantaja ei voisi ottaa samaan tai samankaltaiseen tehtävään uusia työharjoittelijoita useammin kuin kaksi kertaa peräkkäin. Työharjoittelijoita ei myöskään voitaisi käyttää korvaamaan vakituisia työntekijöitä.

32 d §. Säännös koskee työvoimaviranomaisen, työharjoittelun järjestäjän ja työharjoitteluun osallistuvan välistä sopimusta. Harjoittelijan esittämät näkökohdat hänen ammattitaitonsa ja tulevien työllistymismahdollisuuksiensa parantamisesta tulee ottaa huomioon harjoittelusopimusta tehtäessä. Harjoittelupaikkaa etsittäessä on otettava huomioon työttömän koulutussunnitelmat. Harjoittelulla on edistettävä suunnitelmien toteuttamista. Harjoittelun järjestäjän tulee tarjota harjoittelijalle riittävä perehdytys tehtäviin ja mahdollisuus toimia muissakin kuin rutiininomaisissa tehtävissä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 5 §:n 6 momentti ja 12 §:n 4 momentin 4 kohta,
 sellaisina kuin ne ovat 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa (665/93), sekä
lisätään 12 §:n 4 momenttiin, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetulla lailla, uusi 6 kohta ja lakiin uusi 7 a luku seuraavasti:

5 §

Työttömyyspäivärahaoikeuden rajoitukset

Opiskelu katsotaan edellä 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetuksi päätoimiseksi opiskeluksi silloin, kun se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle. Päätoimisella opiskelijalla ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan myöskään opiskelun välisenä loma-aikana. Lukion tai peruskoulun päivälinjalla opiskelevaa pidetään päätoimisena opiskelijana lukukauden päättymiseen asti. Opiskelu katsotaan päätoimiseksi siihen saakka, kun henkilö on todistettavasti keskeyttänyt opintonsa tai kun hän on päättänyt opintonsa päästötodistuksen saatuaan taikka hän on suorittanut tutkintoon kuuluvan täyden oppimäärän ja esittää tästä oppilaitoksen antaman todistuksen. Opiskelua ei kuitenkaan pidetä päätoimisena, jos henkilö jatkaa opintojaan jouduttuaan lomautetuksi tai työttömäksi ja hän hakee kokoaikaista työtä.

12 §

Omapastuu aika

Omapastuu aika on voimassa sen kalenterivuoden loppuun, jona se on kokonaan hankittu. Alkavan kalenterivuoden aikana uutta omapastuu aikaa ei edellytetä:

4) kun oikeus työttömyyspäivärahaan alkaa uudelleen kolmen kuukauden kuluessa edellisen työttömyyspäivärahaoikeuden päättymisestä;

6) kun henkilö on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa ja palaa uudelleen työttömäksi työnhakijaksi 14 päivän kuluessa päiväraha-oikeuden päättymisen jälkeen.

7 a luku

Työharjoittelu

32 a §

Työharjoittelu

Työvoimatoimisto voi sopia työttömyyspäivärahaa saavan henkilön kanssa tämän sijoittamisesta työharjoitteluun työelämään perehtymiseksi sekä työhönsijoittumisen ja ammattitaidon edistämiseksi enintään kuuden kuukauden määräajaksi.

Työharjoitteluun sijoitettu henkilö on työ-sopimuslaisissa (320/70) tarkoitettussa työsuhteessa työharjoittelun järjestäjään, vaikka tämä ei ole velvollinen suorittamaan työharjoittelussa olevalle palkkaa tai muuta vastiketta työstä eikä työnantajan lakisääteisiä sosiaaliturvamaksuja.

32 b §

Työharjoittelutuki

Työharjoitteluun osallistuvan toimeentulo turvataan työharjoittelutuella, joka vastaa suuruudeltaan harjoitteluun osallistuvalla ennen harjoittelua maksettua työttömyyspäivärahaa.

32 c §

Työharjoittelun järjestäminen

Työharjoittelutyöpaikan voi järjestää valtio, kunta, kuntayhtymä, muu yhteisö, säätiö tai yksityinen elinkeinonharjoittaja. Työnantaja voi järjestää työharjoittelutyöpaikan samassa tai samankaltaisessa tehtävässä enintään kaksi kertaa kalenterivuoden aikana.

Työharjoittelua ei voida järjestää:

1) sellaisissa tehtävissä, joista työharjoittelun järjestäjä on työharjoittelun aloittamista edeltä-

neiden kolmen kuukauden aikana tuotannollisista tai taloudellisista syistä irtisanonut tai lomauttanut työntekijöitä tai joissa harjoittelun järjestäjä työsopimuslain 39 a §:n mukaisesti on muuttanut työntekijän työsuhteen osa-aikaiseksi;

2) jos työharjoittelu aiheuttaisi sen järjestäjän palveluksessa olevien työntekijöiden irtisanomisia tai lomautuksia taikka heidän työsuhteidensa ehtojen huonontumista; tai

3) jos työharjoittelusta aiheutuisi sen järjestäjälle sellaista etua, että harjoittelu vääristäisi yritysten tai yksityisten elinkeinonharjoittajien välistä kilpailua.

32 d §

Työharjoittelusopimus

Työvoimatoimisto, työharjoitteluun osallistuva ja harjoittelupaikan järjestäjä tekevät työ-

harjoittelusta sopimuksen, josta tulee käydä ilmi harjoittelun suoritus aika ja tehtävät, joita harjoitteluun osallistuva henkilö suorittaa työharjoittelun aikana, sekä harjoittelupaikan yhteyshenkilö. Tähän sopimukseen voidaan sisällyttää työharjoitteluun osallistuvan ja tämän työnantajan välinen työsopimus.

Työharjoitteluun osallistuvan aiempi työkokemus, koulutus ja koulutus suunnitelmat on otettava huomioon harjoittelusopimusta tehtäessä.

Työvoimatoimisto voi lisäksi asettaa työharjoittelusopimuksessa työharjoittelun suorittamisen kannalta tarpeellisia ehtoja.

Harjoittelusopimus on annettava tiedoksi työharjoittelun järjestäjän muiden työntekijöiden edustajalle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1994.

Helsingissä 28 päivänä lokakuuta 1993

Ulla Anttila
Eero Paloheimo
Satu Hassi

Paavo Nikula
Erkki Pulliainen
Hannele Luukkainen

Tuija Maaret Pykäläinen
Pekka Haavisto
Heidi Hautala